

MODENA

**ARNÓTH ÁDÁM
KARÁCSONY TAMÁS**

A MÉRTÉKTARTÓ GIO PONTI

Sokféle Gio Pontit ismerünk. Színes, sokoldalú egyéniség. Van, hogy alkalmazkodó, akár középkori eszköztárral dolgozó, máskor kortárs, előremutató, innovatív, villái tele egyedi ötletekkel, lakása kísérleti terület, ahol a komfortérzetet teszteli. Nemrégiben kiderült – meglepetés! – : Ponti mértéktartó is! Ide sorolhatjuk Kolozsvári villáját, melyről Péterffy Miklós kollégánk hozta a hírt. Később újabb rejtőzködő épület került felszínre. Erről Arnóth Ádám értesített: találkozott Pontival Modenában, a főtéren, a dómmal szemben. Ponti eddig ismeretlen oldaláról mutatkozik be: a mértéktartóval. Nehéz ezeket az alkotásokat megtalálni. Ahogy az épület mértéktartó, úgy az őket hírül adó írások, tanulmányok, hírmondók is mértéktartók! Többségükben azok az épületek ismertek, melyek Ponti érzékenységének extrém kivetüléseit képezik le. Ilyen az átélés képessége, például a Sorrentói Park Hotel esetében, ahol a tenger és az ég mindent meghatározó kéksége festette különleges hangulatúvá a belső tereket, azok szinte minden elemét. Hasonló érzületű jelző az azonosuló, mely Padovában, mindkét egyetemi épületnél meghatározó. A homogenitás már nem feltétlen saját bensőjéből fakad. Pedig ebben is meglepően nagyot és előremutatót produkál. Mindhárom karakterjegy alapfeltétele a kivételes érzékenység.

A „diktált” homogenitás mellett persze jelen van az ő egyéniségéhez köthető gondolkodás, formálás – de ebben az esetben másképp összegezve, jóval visszafogottabban, szinte egyetlen mozdulatba sűrítve.

Ez az állítás minden bizonnyal magyarázatra szorul. Hozzáteszem, szubjektív magyarázatra. Ettől fogva csupán saját feltételezéseimre hagyatkozok – és kis számú ismert adattöredékre. Hogy is alakul az épület. Már az előzmények is különlegesek. Modena belvárosában vagyunk, a főtéren (Piazza Grande). A déli oldal az 1888-as esztendőben még a nőtt város jellegzetes arculatát mutatja. Rossz állagú épületek költői, organikus halmaza. Ezt a burjánzó struktúrát váltja fel a végtelen szigorral szerkesztett bírósági épület (Umbertino Palazzo di Giustizia). Az épületet 1963-ban elbontják. Hogy mi lehet az ok? Talán épp ez a birodalmi szigor, ami önmagában kevésnek tűnő indok – valószínű, hogy az épület helyfoglalása még zavaróbb. A korábbi építési vonaltól hátrahúzott épület túl nagy hangsúlyra törekszik a teret övező elemek között. A dóm, mely ugyan oldalhomlokzatával fordul a tér felé, mégis annak meghatározó eleme. Ezt „gyengíti” a saját előtérrel is rendelkező nagyszabású bírósági épület. A természetes, történeti egyensúly ezzel felborul s bár eltelik közel hetven év, ami segíti a korábbi arányok és karakter elhomályosodását, a telek újra üres. Az egyik magyarázat az egyre nagyobb és bántóbb forgalom, melyet az épület jelentősen generál.

Az újragondoláskor az 1958-as városrendezési elképzelések a dominánsak, melyek az eredeti térarányok visszaállítását jelölik célul. Több pályázat és hosszú egyeztetések után Pontit bízzák meg a tervezéssel, aki ekkor már ismert, elismert építész Olaszországnak. A vázlatok között szerepel egy főtéri homlokzati rajz, a Pontira oly jellemző gyémánt motívummal. Az egyeztetések hosszan elhúzódnak. A várost képviselő építészeti bizottság tagjai az olasz építészek legjobbjai: Franco Albini, Giovanni Michelucci, Ludovico Quaroni. Ők is befolyásolhatták a tervezés menetét, ami végül rendkívül visszafogott, kevés eszközt használó megoldást eredményez: árkádsor épül a városháza mintájára, a magasság pedig a püspöki palota épületével egyező. Mondhatnánk, szolgai igazodás az adottságokhoz. Az épületnek mégis hihetetlen ereje van! Köszönhető ez Ponti képességeinek: a képalkotás terén ki kell emelni a főtéri homlokzat magabiztos szerkesztettségét, hibátlan arányrendszerét.

Ez az, ami a tér egységességét erősíti, megerősítve a dóm prioritását. A téralkotást látszólag egyetlen elem képviseli, az árkádsor alakítása, ami ugyanakkor kiemelkedő teljesítmény, melyet természetesen együtt kell kezelnünk a tárgyalatás- tárgyformálás terén jól ismert jártasságával. Hiszen az árkádsor oszlopai, a tömegkompozíció, a végtelenül finom osztásrend, mely a nagy volumenű épületet több egységre bontja, mind ezen képességek eredménye.

De mindezek felett a kettős anyaghasználat az, ami ebben az alkotásban meghatározó: a kő és a téglák viszonya, egymásra épülésük szabályrendszere. Ahogy a kő, mint alaptest, az érzékeny visszametszésekkel előkészíti a helyet a téglaköpenyeknek. És ahogy a téglaköpeny, távolságot tartva a kő alaptesttől, szinte lebeg annak síkjára előtt. A végiggondolt és következetesen mindenütt meglévő árnyékfugák biztosítják ezt a csalóka látványt. Az épület ettől lesz végtelenül mértéktartó és ugyanakkor elegáns, nagyvonalú! És még egy fontos mozdulatsor: a környező téri világra reagáló határozott bemetszések az oldalhomlokzatokon – ez is meghatározó. Ettől ugyanis a nagyvonalúság természetességgel párosul.

/Arnóth Ádám, Karácsony Tamás/

